

Nr 70.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till specialutbildning av barnsjuksköterskor; given Stockholms slott den 7 februari 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 7 februari 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, SKÖLD.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller anför:

Under punkt 130 i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t hemställt, att riksdagen måtte, i avbidan å den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till bidrag till specialutbildning av barnsjuksköterskor för nästa budgetår beräkna ett reservationsanslag av 10,000 kronor.

Sedan jag nu haft tillfälle att närmare överväga hithörande spörsmål, anhåller jag att få upptaga denna fråga till slutlig behandling.

Bihang till riksdagens protokoll 1936. 1 saml. Nr 70.

Med skrivelse den 17 juni 1935 har *medicinalstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts prövning förslag till en organiserad specialutbildning av barnsjuksköterskor. Rörande behovet och omfattningen av en sådan specialutbildning har styrelsen anfört bland annat följande.

Det hade länge varit föremål för styrelsens uppmärksamhet, att de av staten godkända sjuksköterskeskolorna endast i undantagsfall kunnat bereda elever den utbildning i barnsjukvård och barnavård, som kunde anses nöjaktig med hänsyn till de krav, denna vårdgren ställde på vårdpersonalen. Detta hade otvivelaktigt, bland annat, berott på den ringa tillgången på barnsjukhus och självständiga barnavdelningar med specialutbildade barnläkare. Utbildningsplatserna hade nämligen varit alltför få för att de elever, som haft för avsikt att ägna sig speciellt åt barnsjukvård och barnavård, kunnat beredas tillräcklig utbildningstid på specialsjukhus. Svårigheterna hade i detta hänseende varit särskilt stora, när ett av våra större barnsjukhus — Norrtulls sjukhus — tjänstgjort som utbildningsanstalt för blivande barnavårdsfunktionärer utan att någon samorganisation därvid ägt rum med landets statligt godkända sjuksköterskeskolor. Den knappa tillgången på utbildningsplatser hade ock berett sjuksköterskeskolornas ledning stora vanskligheter att placera eleverna för ifrågavarande utbildning.

Ett utbrytande av utbildningen av dessa sjukvårdsfunktionärer från sjuksköterskeutbildningen i övrigt hade från styrelsens sida mött stora betänkligheter av flerahanda skäl. I första rummet hade styrelsen hållit före, att en utbildning i mera allmän sjukvård borde föregå specialutbildning av vad slag det vara månade för att förebygga en starkt betonad ensidighet i sjuksköterskornas utbildning. Det vore enligt styrelsens förmenande icke heller klokt att redan på ett mycket tidigt stadium, innan eleven fått någon inblick i vad sjukvårdsarbete ville säga, binda henne vid *en* utbildningslinje. Erfarenheten hade nämligen visat, att sjuksköterskor ej sällan för att uppehålla sin arbetsförmåga vore i behov av att byta verksamhetsområde inom sjukvården. Det kunde ock inträffa, att en barnsjuksköterska insjuknade i till exempel tuberkulos, vilket gjorde, att hon, även sedan sjukdomen ansågs utläkt, hade svårt att få anställning inom barnvården. Därtill komme, att den snabba utvecklingen av samhällets sociala barnavård i avsevärd grad ökat behovet av specialutbildade krafter på detta område, ett behov som olika myndigheter också numera visade förståelse för.

Dessa och andra skäl hade bidragit till att styrelsen sökt utvägar att anordna en specialutbildning i barnsjukvård och barnavård för blivande barnsjuksköterskor i anknytning till sjuksköterskeutbildningen i övrigt. Styrelsen hade redan i början av år 1927 med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallat två sakkunniga för att biträda styrelsen vid utarbetande av förslag i ämnet. Dessa hade ock i november samma år framlagt ett betänkande med förslag till ordnande av ifrågavarande utbildning. Det hade emellertid visat sig nödvändigt att i ett sammanhang upptaga hela sjuksköterskeutbildningen till prövning. Arbetet med planläggandet av specialutbildningen hade av denna anledning fått anstå, till dess medicinalstyrelsen den 4 maj 1933 framlagt förslag till nya bestämmelser för den allmänna sjuksköterskeutbildningen. Enligt detta förslag skulle undervisningen vid en sjuksköterskeskola med treårig utbildningstid ordnas så, att de två första åren ägnades åt grundläggande undervisning och det tredje elevåret åt specialutbildning. Denna undervisningsplan tillämpades redan vid flertalet sjuksköterskeskolor. Med utgångspunkt härifrån hade sedermera inom styrelsen pågått utredningar i syfte att ordna specialutbildningen för barnsjuksköterskorna, varvid bland annat genom överenskommelser med vissa av staten god-

kända sjuksköterskeskolor samt efter samråd med Stockholms stads sjukhusdirektion hösten 1934 försöksvis anställdes åtta elever från sjuksköterskeskolor i landet som elever på Norrtulls sjukhus. Erfarenheterna av en på så sätt anordnad utbildning hade, enligt vad styrelsen inhämtat från såväl sjukhusets ledning som ock från sjuksköterskeskolorna, slagit väl ut.

På grundval av de sålunda vunna erfarenheterna hade styrelsen uppgjort utkast till en undervisningsplan, vars närmaste syfte skulle vara att förskaffa eleverna sådan erfarenhet och sådana kunskaper i barnsjukvård och barnavård, att de bleve väl skickade och ägnade såsom sjuksköterskor å barnsjukhus, föreståndarinnor för barnavårdscentraler och barnhem samt såsom barnavårdsinspektriser m. m. Enligt denna plan skulle utbildningen under de första två åren ske gemensamt med övriga elever i den sjuksköterskeskola, vid vilken vederbörande elev vunnit inträde, och omfatta såväl tjänstgöring å olika avdelningar vid lasarett m. fl. sjukhus som teoretisk undervisning enligt sjuksköterskeskolans plan. Den huvudsakliga specialutbildningen i barnsjukvård och barnavård skulle äga rum under det tredje året och tills vidare förläggas till Norrtulls sjukhus, som ägde särskilda förutsättningar för att väl fylla en sådan uppgift. Utbildningen därstädes skulle ordnas så, att samtliga elever finge tjänstgöra å avdelning för späda barn, avdelning för större barn, poliklinik samt i mjölkök. Samtidigt skulle meddelas teoretisk undervisning i barnsjukvård och barnavård under sammanlagt 100 timmar. I den sålunda angivna planen vore ej den tid medräknad, varunder eleverna skulle åtnjuta ferier, uppgående till två å tre månader under utbildningstiden. Medräknades denna tid, komme utbildningstiden å sjukhus att med två å tre månader överstiga tre år, något som med hänsyn till utbildningens art vore väl motiverat.

Enär det vore av synnerligen stor vikt att icke blott sådana funktionärer som barnavårdsinspektriser och föreståndarinnor för barnhem utan även sjuksköterskor på barnsjukhus ägde förtroendet med den sociala barnavården och därmed sammanhängande spörsmål, ansåge styrelsen erforderligt, att eleverna efter sjukhusutbildningens slut genomginge en kurs i dessa ämnen. Denna kurs, som beräknades pågå tre månader, borde omfatta teoretisk undervisning i samband med hospitering å barnavårdscentral, barnhem m. m. och deltagande i annat socialt praktiskt barnavårdsarbete ävensom övningar i barnavårdsdemonstrationer. Den teoretiska undervisningen skulle meddelas efter i huvudsak följande plan:

Ä m n e	Lärare	Antal timmar
Ärftlighetslära, skolhygien, psykologi, psykopatologi (repetition och utvidgning)	Barnläkare	40
Pedagogik	Fackpedagog	14
Hjälperksamhet samt organisation, drift och underhåll av barnavårdsanstalter (inkl. textil- och materiallära etc.)	Social funktionär	30
Bokföring		6
Medborgarkunskap, lagstiftning (hälsovård, fattigvård, samhällets barnavård)	Jurist	10
Medicinskt-social barnavård (fosterbarnsvård, samhällsvård, skyddsuppföstran, tillsyn, övervakning etc.)	Läkare i medicinskt-social verksamhet	15
	Summa	115

Beträffande kostnaden för specialutbildningen har styrelsen yttrat följande.

Kostnaden för utbildningen å sjukhus skulle bestridas på samma sätt som annan sjuksköterskeutbildning vid av staten godkända sjuksköterskeskolor. Statsverket skulle sålunda icke komma att vidkännas några utgifter härför. Annorlunda vore förhållandet med utbildningen i social barnavård. Denna låge något vid sidan om den egentliga sjuksköterskeutbildningen, och man kunde icke säga, att sjuksköterskeskolorna, vilkas ekonomi i allmänhet vore ganska ansträngd, hade samma intresse för att bibringa eleverna dylik utbildning som fallet vore med den rena sjukvårdsutbildningen. Enahanda synpunkt hade varit ett av skälen till att staten själv anordnat utbildning för blivande distriktssköterskor genom inrättandet av statens distriktssköterskeskola. Med hänsyn till det alltmera stigande intresse, som staten hade av en väl ordnad barnavård, syntes styrelsen bärande skäl tala för att staten bidroge till täckande av kostnaderna för denna del av utbildningen analogt med vad som skedde i statens distriktssköterskeskola. Statsbidraget skulle sålunda avse att dels täcka kostnaderna för själva undervisningen, förslagsvis beräknade till cirka 4,000 kronor, dels ock stipendier till vissa elever. Utginge man ifrån att ett antal elever av 20 per år skulle erhålla stipendier om vardera 300 kronor, skulle ett årligt statsanslag av omkring 6,000 kronor erfordras härför. Sammanlagda kostnaderna för staten skulle alltså bliva 10,000 kronor.

Slutligen har styrelsen till övervägande upptagit frågan om lämpligaste sättet att ordna ansvaret och ledningen för specialundervisningen i barnsjukvård och social barnavård. Efter dryftande av olika alternativ härutinnan har styrelsen kommit till den uppfattningen, att hithörande uppgifter bäst bleve tillgodosedda genom en särskild styrelse. Det vore nämligen enligt medicinalstyrelsens förmenande högeligen önskvärt, att i ledningen för barnavårdsutbildningen den pediatrika sakkunskapen bleve rikligt företrädd, enär därigenom de bästa möjliga garantier erhöles för att utbildningen följde med de krav och de önskemål, som tid efter annan uppstode inom förevarande område. För att styrelsen skall få den erforderliga auktoriteten föreslås, att reglemente för skolan, som förslagsvis benämnas centralskolan för specialutbildning av barnsjuksköterskor, stadfästes av Kungl. Maj:t samt att skolans styrelse jämväl tillsättes av Kungl. Maj:t, liksom fallet är med distriktssköterskeskolans styrelse.

Under åberopande av vad sålunda anförts och föreslagits har medicinalstyrelsen sedermera i skrivelse den 31 augusti 1935 hemställt, att för ändamålet måtte under nästa budgetår anvisas 10,000 kronor.

Departements-
chefen.

Den grundläggande undervisningen för blivande sjuksköterskor, liksom ock specialutbildningen för sjuksköterskeelever, som skola ägna sig åt distriktssköterskekallet, blev under föregående år närmare reglerad i samband med den då beslutade omorganisationen av distriktsvården. För dem åter, som önska utbilda sig till barnsjuksköterskor, äro, att döma av medicinalstyrelsens framställning, utbildningsmöjligheterna för närvarande icke tillfredsställande. För det allmänna är det uppenbarligen av betydelse, att bristerna härutinnan avhjälpas. Såsom i årets statsverksproposition antytts, har det ock varit min

avsikt att upptaga denna fråga till prövning i samband med vissa föreliggande förslag till befrämjande av bland annat den s. k. förebyggande barnvårdens utveckling i landet. Från medicinalstyrelsens sida har emellertid under hand framhållits vikten av att förevarande undervisningsspörsmål snarast upptoges till separat prövning, enär det vore angeläget att specialundervisningen i barnsjukvård och barnavård kunde begynna redan under instundande höst och det förberedande organisationsarbetet härför kräve en relativt lång tid. Med hänsyn härtill och då utredningen ådagalagt, att ärendet icke har sådant samband med de ifrågasatta övriga åtgärderna för en förbättrad mödra- och barnavård, att det icke låter sig fristående bedömas, har jag ansett mig böra förorda, att framställning om anslag till här avsedd specialutbildning redan nu göres hos riksdagen.

Behovet av en organiserad specialutbildning på förevarande områden torde icke tarva närmare motivering utöver den medicinalstyrelsen lämnat. Jag inskränker mig till att härutinnan hänvisa till det förebyggande arbete i barnvårdens tjänst, som under senare år alltmera trätt i förgrunden och medfört ökade krav på utbildning hos dem, som å det allmännas vägnar skola meddela råd och anvisningar rörande denna vård. Den andel i kostnaden för ifrågavarande specialutbildning, som staten skulle bära enligt medicinalstyrelsens förslag, synes mig ock ringa i förhållande till det gagn, som av undervisningen kan förväntas. Å andra sidan lärer en tillfredsställande utbildning i social barnavård icke komma till stånd under de närmaste åren, utan att staten träder hjälpende emellan. Under sådana förhållanden finner jag starka skäl tala för bifall i princip till medicinalstyrelsens framställning, helst som staten samtidigt skulle beredas tillfälle att utöva ett avgörande inflytande på utformningen av hithörande specialutbildning.

Vad angår medelsbehovet, har jag ingen erinran att framställa mot de beräknade kostnaderna för elevstipendier. Efter vad jag inhämtat, fördela sig de för undervisningen beräknade utgifterna så, att 500 kronor avses för expenser, 500 kronor till arvode åt föreståndarinna och 3,000 kronor till arvoden åt lärare, därvid räknats med 25 kronor för vissa lektioner och 15 kronor för andra samt omkring 10 kronor för övningslektioner. Även om jag finner förstnämnda timlärararvode beräknat i överkant, har jag dock icke ansett tillräckliga skäl föreligga att frångå medicinalstyrelsens uppskattning av anslagsbehovet.

Erforderliga medel torde, i överensstämmelse med vad som skett i andra liknande fall, böra anvisas i form av reservationsanslag. Närmare bestämmelser angående anslagets användning samt centralskolans ledning och organisation i övrigt torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Bidrag till specialutbildning av barnssjuksköterskor för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 10,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avläsas till riksdagen.

Ur protokollet:

Dagny Olsson.